

Biodiversiteit in RAW

Vastgesteld door de RAW-Raad
April 2026

Ter visie

Deze tervisielegging is bedoeld voor de *beoordeling* van de erin opgenomen voorlopige RAW-teksten.

Deze teksten zijn uitdrukkelijk nog niet bedoeld voor toepassing in contracten.

Reacties voor 15 mei 2026

CROW maakt praktische kennis direct toepasbaar

Kennisplatform CROW is de drijvende kracht achter een duurzame inrichting van de fysieke leefomgeving in Nederland. We ontwikkelen collectieve kennis over infrastructuur en mobiliteit; voor én met de sector. Als kennisplatform bieden we praktische oplossingen en bevorderen we directe toepasbaarheid van deze kennis. Iedereen die een stap buiten de deur zet, ervaart het onschatbare belang van onze publicaties en richtlijnen, opleidingen, netwerken en community's.

Werken aan praktische oplossingen is voor ons vanzelfsprekend. Dat doen we met ruim 120 professionals in Ede (hoofdkantoor) en Utrecht.
CROW is een onafhankelijke kennisorganisatie zonder winstoogmerk.

CROW

Horaplantsoen 18, 6717 LT Ede
Postbus 37, 6710 BA Ede
Telefoon (0318) 69 53 00
E-mail crow@crow.nl
Website www.crow.nl

Beoordelingsprocedure

Resultaatsbeschrijvingen en technische bepalingen worden nadat ze zijn opgesteld door de RAW-werkgroep door CROW getoetst aan de uitgangspunten van de systematiek. Vervolgens worden zij beoordeeld door de Juridische en Bestekstechnische Commissie op een juiste aansluiting bij wet- en regelgeving en de Uniforme Administratieve Voorwaarden voor de uitvoering van werken en van technische installatiewerken (UAV). Wanneer deze commissie geen bezwaar heeft tegen publicatie, worden de teksten ter vaststelling als 'Voorlopige tekst' aangeboden aan de RAW-Raad. Hierna kan tervisielegging van deze 'Voorlopige tekst' plaatsvinden. Dit document is gepubliceerd voor de beoordeling van de daarin opgenomen 'voorlopige teksten' door de gebruikers van RAW.

Bij voorkeur ontvangen wij uw reactie per e-mail volgens het bijbehorende reactieformulier. U kunt daarvoor het volgende e-mailadres gebruiken: jacques.teunissen@crow.nl

Na verwerking door de werkgroep van reacties op de tervisielegging, en opnieuw beoordeling door CROW en de Juridische en Bestekstechnische Commissie wordt het eindresultaat aan de RAW-Raad aangeboden ter vaststelling als 'Definitieve tekst'.

De 'Definitieve tekst' kan door bestekschrijvers op vrijwillige basis worden toegepast totdat deze tekst is opgenomen in de eerstvolgende release van de bestekschrijfsoftware. Vanaf dat moment is gebruik van deze tekst verplicht.

Copyright © 2026, CROW, Het Nationale Kennisplatform voor infrastructuur, verkeer, vervoer en openbare ruimte,
Horaplantsoen 18, 6717 LT Ede (telefoon 0318-695300).
Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van bovengenoemde stichting, behoudens de beperkingen bij de wet gesteld. Het verbod betreft ook een gehele of gedeeltelijke bewerking.
Het is verboden wijzigingen in de systematiek en de tekst aan te brengen.

CROW en degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, hebben een zo groot mogelijke zorgvuldigheid betracht bij het formuleren en redigeren van deze publicatie. Nochtans moet de mogelijkheid niet worden uitgesloten dat in deze publicatie toch onjuistheden voorkomen. Degene die van de publicatie gebruik maakt, aanvaardt daarvoor het risico. CROW sluit, mede voor al degenen die aan deze publicatie hebben meegewerkt, iedere aansprakelijkheid uit voor schade die mocht voortvloeien uit het gebruik van deze publicatie.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Verantwoording	7
Aanleiding.....	7
Toelichting op de tervisielegging.....	7
1. Ecologisch maaibeheer.....	7
2. Afplaggen en chopperen.....	8
3. Ecologisch donormateriaal.....	9
4. Bladverkleining.....	10
Duurzaamheid	10
Wijzigingen met de vorige versie	10
RAW-Catalogus met resultaatsbeschrijvingen.....	11
22.31 Natuurtechnisch grondwerk	11
22.31.01 Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.....	11
22.31.02 Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.....	14
22.31.03 Afplaggen uit terrein voor natuurbouw (NIEUW).....	17
22.31.04 Chopperen uit terrein voor natuurbouw (NIEUW).....	20
51.15 Onderhoud naast water en watergangen	24
51.15.01 Maaien bermen en taluds.....	24
51.15.06 Maaien gras- en kruidachtigen	26
51.21 Zaaïen, gras en kruidachtigen.....	28
51.21.05 Aanbrengen ecologisch donormateriaal (NIEUW).....	28
51.25 Onderhoud gras en kruidachtigen	30
51.25.01 Maaien bermen en taluds.....	30
51.25.02 Maaien bermstrook langs verharding – extra beurt	32
51.25.03 Maaien gras- en kruidachtigen	34
51.25.32 Bladverkleinen op gras (NIEUW).....	37
Standaard RAW Bepalingen	39
01 Algemeen en administratief.....	39
22 Grondwerken	40
22.3 Natuurtechnisch grondwerk.....	40
22.31 BEGRIPPEN	40
22.32 EISEN EN UITVOERING.....	40
22.35 BIJBEHORENDE VERPLICHTINGEN.....	41
51 Groenvoorzieningen.....	42
51.0 Groenvoorzieningen, algemeen.....	42
51.01 BEGRIPPEN	42
51.2 Gras en kruidachtigen.....	43
51.21 BEGRIPPEN	43

51.22	EISEN EN UITVOERING.....	44
51.23	INFORMATIEOVERDRACHT.....	45
51.25	BIJBEHORENDE VERPLICHTING.....	46
51.26	BOUWSTOFFEN	46
Bijlage I Proeven		47
RAW-Catalogus met bepalingen		48

Verantwoording

Een toelichting op de RAW-systematiek vindt u via deze link: <https://www.raw.nl/over-raw/de-raw-systematiek>

Een algemene toelichting op dit document volgt hieronder. Eventuele gedetailleerde toelichtingen zijn in dit document bij de desbetreffende resultaatsbeschrijvingen of bepalingen opgenomen.

Aanleiding

Plannen en/of maatregelen om biodiversiteit in stand te houden en te bevorderen worden steeds belangrijker. Uitvragen via het RAW-bestek kunnen hier een bijdrage aan leveren. Om een beeld te krijgen van de gewenste oplossingen en/of maatregelen op het gebied van biodiversiteit via het RAW-bestek, heeft CROW een Verkenningmiddag Biodiversiteit in RAW georganiseerd.

Doel van de verkenningmiddag was het gesprek met elkaar aan gaan over de mogelijkheden om, onder andere in het kader van de verduurzaming RAW, bijdrage aan biodiversiteit met de RAW-systematiek te faciliteren. Tijdens de discussie in verschillende groepen zijn een aantal vragen besproken:

- Welke oplossingen en/of maatregelen op het gebied van biodiversiteit vraag je uit via een RAW-contract?
- Zijn de oplossingen en/of maatregelen binnen RAW toereikend om de doelstellingen van jouw organisatie te realiseren?
- Welke oplossingen en/of maatregelen op het gebied van biodiversiteit zou je (nog meer) uit willen vragen via een RAW-contract, maar kun je er nu niet in vinden?
- In welke hoofdstukken verwacht je deze mogelijkheden binnen RAW?

De Verkenningmiddag maakte allereerst duidelijk dat er vanuit de markt behoefte is het praktisch toepasbaar maken van oplossingen en/of maatregelen ten behoeve van biodiversiteit in de RAW-systematiek. Dit had als resultaat dat verschillende deelnemers interesse hadden om bij te dragen aan een werkgroep Biodiversiteit in RAW.

Op basis van een SWOT-analyse van de feedback van de Verkenningmiddag, waarmee een beeld van de opgave voor de RAW-werkgroep werd geschetst, is met de werkgroep de volgende scope vastgesteld:

1. Ecologisch maaibeheer
2. Afplaggen en chopperen
3. Ecologisch donormateriaal
4. Bladverkleining

Toelichting op de tervisielegging

1. Ecologisch maaibeheer

Er zijn meerdere resultaatbeschrijvingen in subwerkcategorie 51.15 'Onderhoud naast water en watergangen' en 51.25 'Onderhoud gras en kruidachtigen' aangepast, gericht op:

- Sinusmaaieren en gefaseerd maaien van gras- en kruidachtigen. Deze aanpassing draagt bij aan een verscheidenheid in gelaagdheid in vegetaties waardoor variatie in bloei maar ook schuilmogelijkheden worden gewaarborgd.
- Maaisel 3 dagen tot 5 dagen laten liggen. Deze aanpassing zorgt ervoor dat zaad zich kan zetten en levende organismen, zoals insecten, kunnen ontsnappen voordat het maaisel wordt afgevoerd. Het maximum aantal dagen borgt dat het maaisel niet leidt tot verstikking of verruiging van de bodem.
- Er is aan de resultaatbeschrijving voor 'maaien' een deficode toegevoegd ten behoeve van verzamelen ecologisch donormateriaal. Dit is niet bij alle resultaatbeschrijvingen het geval, maar bij die waar naar verwachting gras- of kruidachtige vegetatie groeit met een hoge natuurwaarde.

Verder zijn er aanpassingen gedaan in de Standaard RAW Bepalingen hoofdstuk 51 'groenvoorzieningen'. Dit betreft een aantal begripsbepalingen en de voorwaarde aan de uitvoering dat ecologisch maaien in het najaar pas na een periode van 3 aaneengesloten dagen met een maximum buitentemperatuur van 10 graden Celsius mag plaatsvinden. Door deze lagere temperatuur vertraagt de groei van grassen en krijgen kruidachtigen na deze maaironde meer ruimte om zich te ontwikkelen.

Waar sprake is van 'ecologisch beheer' is in de systematiek ook sprake van 'standaard beheer'. De term 'standaard beheer' is nu gewijzigd in 'functioneel beheer' omdat dit een betere tegenhanger is voor ecologisch beheer. Dit ook met het oog op de toekomst waarin ecologisch beheren steeds meer een 'standaard' wordt.

Het begrip en de bijbehorende definitie zijn opgenomen in artikel 51.01.01 van de Standaard RAW Bepalingen.

2. Afplaggen en chopperen

Er zijn resultaatsbeschrijvingen voor grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw uit de subwerkcategorie 22.31 'Natuurtechnisch grondwerk' aangepast. Tevens zijn er nieuwe resultaatsbeschrijvingen opgenomen voor afplaggen en chopperen. Daar zitten de volgende gedachtes achter:

- Tot op heden werd subwerkcategorie 22.31 door bestekschrijvers gebruikt om afplaggen te omschrijven. Afplaggen heeft een ander doel dan grond ontgraven, namelijk het verwijderen van rijkere toplagen en daarmee verschraving van de bodem. Afplaggen wordt vaak toegepast op bodems die door de neerslag van stikstof bemest zijn, met als gevolg een toename in groei van grassen. Schralere bodems zijn doorgaans geschikter voor ontwikkeling van bijzondere flora met hoge (bio)diversiteit. Bij afgraven is het doel het verlagen van het maaiveld of het profileren van een terrein. Met die redenen is een nieuwe resultaatsverplichting toegevoegd voor afplaggen.
- Chopperen is een relatief nieuwe beheermethode die gebruikt kan worden wanneer de strooisellaag dunner is dan 5 cm. Tegelijk met het maaien van de vegetatie wordt een dun deel van de strooisellaag verwijderd. Het zorgt o.a. voor verjonging van de vegetatie, meestal heide. Het is minder ingrijpend voor flora en fauna dan afplaggen. Doordat niet de volledige A horizont (humuslaag) verwijderd wordt blijft een deel van de mineralen, fosfaat maar ook zaden in de bodem aanwezig. Dat is vooral in mineraal arme systemen een voordeel, omdat geen ontwikkeling van (gewenste) vegetatie plaats kan vinden, wanneer de bodem totaal geen mineralen, fosfaten en of zaden meer bevat.
- Wijze van afplaggen en chopperen. Werken met visgraat of mozaïekpatroon is vooral nuttig als er grotere oppervlaktes worden bewerkt omdat het zorgt voor structuurvariatie/microreliëf en een niet al te glad maar eerder rommelig maaiveld oplevert (wat weer bijdraagt aan de variatie in microklimaat en daarmee leefgebieden).
- De grootte van de te bewerken percelen en het aantal zones kan aangegeven worden. Kleinere oppervlaktes zijn beter voor biodiversiteit dan grotere oppervlaktes omdat grote percelen die bewerkt worden zorgen voor grote impact op leefgebied.
- Microreliëf was een bestaand begrip in de Standaard. Microreliëf zorgt voor variatie in microklimaat omdat door verschillende hoogtes en randjes en hoekjes er temperatuurverschillen ontstaan (en daardoor variatie aan voedselaanbod, verblijfplaats, voortplantingsplaats) hetgeen resulteert in variatie aan flora en fauna.
- Bodemlaag volgend ontgraven is toegevoegd naast de bestaande optie 'microreliëf'. Bij micro reliëf ontstaat hoogteverschillend op maaiveldniveau, daar mag een afwijking in zitten die vrij groot is en de kraanmachinist doet dit veelal op eigen inzicht. Bij bodemlaagvolgend grondwerk worden de natuurlijke hoogteverschillen van de te verwijderen bodemlaag gevolgd, met als doel geen of zo min mogelijk vermengen van de grondlagen en grondsoorten te krijgen. Als er bijvoorbeeld een kleilaag over een zandlaag heen ligt, en die kleilaag varieert in dikte, dan moet die laag tot op het zand verwijderd

worden. Er zal ook dan microlief ontstaan wat goed is voor flora en fauna, maar in dat geval op basis van het natuurlijke verloop van de bodemlaag.

Verder zijn er in de Standaard RAW Bepalingen deelhoofdstuk 22.3 'Natuurtechnisch grondwerk' een aantal bepalingen opgenomen en aangepast, waaronder een bepaling in artikel 22.35.01 met een bijbehorende verplichting gericht op het maken van een vloeiende aansluiting op aangrenzende terreinen, gebouwen en wegen van het grondprofiel. Dat is net als bij andere grondwerkzaamheden om te voorkomen dat er ruwe overgangen ontstaan (badkuipeffect), waarin bijvoorbeeld makkelijker water blijft staan. Geleidelijke overgangen zijn ook voor fauna van belang omdat met name kleine fauna dan ook weg kan komen uit het bewerkte deel en niet vastzit in de 'badkuip'.

3. Ecologisch donormateriaal

Er is een nieuwe resultaatbeschrijving 51.21.05 toegevoegd, gericht op het aanbrengen van ecologisch donormateriaal zoals maaisel, plagsel, choppermateriaal en grond die zaden, plantendelen en/of schimmels bevat, op een doellocatie. Doorgaans wordt donormateriaal na plaggen of ontgraven aangebracht met als doel ontwikkeling van gewenste vegetatie te stimuleren of het bodemleven op gang te helpen. Verrijking van de vegetatie en het bodemleven kan het voedselaanbod voor insecten vergroten. Het zorgt er tevens voor dat percelen niet te lang braak blijven liggen en snel weer als leefgebied/ groeiplaats voor flora en fauna bruikbaar zijn. Het verzamelen van donormateriaal gebeurt vaak in een ander gebied (bronlocatie: daar waar de gewenste vegetatie reeds aanwezig is) dan het werkgebied en zal dan geen onderdeel zijn van het werk/de opdracht. Het kan echter voorkomen dat binnen het werk/de opdracht het donormateriaal ook verzameld wordt. Hiervoor kunnen de resultaatsverplichtingen voor het maaien van gras en kruidachtige, afplaggen, chopperen of afgraven gebruikt worden.

Er is geen resultaatsverplichting gemaakt voor het verzamelen van losse zaden omdat het oogsten van losse zaden maatwerk is per soort, per seizoen en/of per locatie. Het is zeer specialistisch werk dan niet te vatten is in een standaard resultaatsverplichting en zodoende is het niet standaard genoeg om op te nemen in RAW.

Verder zijn er in de Standaard RAW Bepalingen in hoofdstuk 51 en deelhoofdstuk 22.3 een aantal begripsbepalingen opgenomen; bepalingen die eisen stellen aan het resultaat en voorwaarden stellen aan de uitvoering en eisen aan bouwstoffen, gericht op aanbrengen, verzamelen en opslaan van ecologisch donormateriaal ten behoeve van ontwikkeling vegetatie of bodemleven. Daar zitten de volgende gedachtes achter:

- Aanpassingsvermogen van planten geeft natuur een robuustere basis. Dit vereist genetische diversiteit binnen en tussen populaties. Behoud genetische diversiteit houdt natuur weerbaar tegen (toenemende) veranderingen.
- Tussen verschillende populaties kunnen belangrijke genetische verschillen aanwezig zijn. Daarom mogen populaties niet zomaar met elkaar gekruist worden. Kruisingen tussen ingezaaide en natuurlijke populaties kunnen de levensvatbaarheid van wilde populaties zelfs verkleinen (uitteeltdepressie, afbreken aanpassingen).
- Toepassen van 'verkeerde' ecotype (donormateriaal van bronlocatie) bij natuurherstel leidt tot niet aanslaan bronmateriaal ("van de regen in de drup-scenario").
- Kortom, het willen ontwikkelen van vegetatie of bodemleven kan averechts werken als er niet zorgvuldig nagedacht wordt over overeenkomsten en verschillen tussen de bronlocatie (donormateriaal) en de biotische en abiotische factoren van de doellocatie. Indien verkeerd uitgevoerd (mismatch) werkt het zelfs averechts en neemt de biodiversiteit (van flora) juist af.
- Ook het verzamelen van ecologisch donormateriaal moet zorgvuldig gebeuren. Vaak betreft het locaties met een hoge natuurwaarde (met een bijzondere en rijke vegetatie) die beschermd moet worden tegen nadelige gevolgen van het verzamelen van ecologisch donormateriaal.
- Maaisel/plagsel/choppermateriaal dat dient als ecologisch donormateriaal wordt op een doellocatie aangebracht zodat ter plekke zaden uit het donormateriaal kunnen vallen en

daarmee ontwikkeling gewenste vegetatie op gang brengen. Het mag daarom niet tijdelijk opgeslagen worden, omdat de zaden dan op opslaglocatie uit het materiaal kunnen vallen en daarmee het donormateriaal onbruikbaar wordt.

- Een 'Werkplan Ecologisch donormateriaal' wordt verlangd wanneer er werkzaamheden zijn waarbinnen donormateriaal verzameld wordt. Het op juiste wijze en op de juiste locatie verzamelen van soorten, is belangrijk in het kader van beschermen van de natuurwaarde en de bestaande populatie op de doellocatie en voor een succesvolle ontwikkeling van de gewenste vegetatie op de doellocatie.
Het Werkplan Ecologisch donormateriaal moet worden opgesteld door een ecologisch deskundige, evenals de begeleiding van de werkzaamheden omtrent het verzamelen van donormateriaal.

4. Bladverkleining

In subwerkcategorie 51.25 'Onderhoud gras en kruidachtigen' is een nieuwe resultaatbeschrijving opgenomen met als titel 'Bladverkleinen op gras'. Door het behouden van blad blijft de organische stof kringloop in stand wat bevorderlijk is voor alle organismen die betrokken zijn bij het verwerken van vers organisch materiaal tot organische stof in de bodem.

Verder is er in de Standaard RAW Bepalingen een begripsbepaling opgenomen, en ook enkele bepalingen met eisen aan resultaat en voorwaarden aan de uitvoering en een bijbehorende verplichting gericht op het verkleinen van blad op gras.

Duurzaamheid

Specifiek voor het onderwerp Biodiversiteit is het doel om bestekschrijvers (opdrachtgevers) in staat te stellen om met gestandaardiseerde opdrachten meer duurzaamheidsimpact te maken en bij te dragen aan eigen duurzaamheidsambities.

Wijzigingen met de vorige versie

Inhoudelijke wijzigingen zijn in deze tervisielegging niet middels 'wijzigingen bijhouden' zichtbaar gemaakt. Wel zijn nieuwe teksten en teksten die gewijzigd zijn ten opzichte van de vorige versie **geel** gemarkeerd. Hier zitten dus met name de verschillen met de vorige versie.

Er zijn geen resultaatsbeschrijvingen vervallen.

Er zijn geen artikelen in de Standaard RAW Bepalingen vervallen.

RAW-Catalogus met resultaatsbeschrijvingen

22.31 Natuurtechnisch grondwerk

22.31.01 Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw

Werkcategorie:		22	Grondwerken			Versie	
Subwerkcategorie:		31	Natuurtechnisch grondwerk.			2025-09	
Romptekst		01	Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.), en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p>Betreft: #</p> <p><i>Doel van de ontgraving vermelden.</i></p> <p>Grondsoort: #</p> <p><i>Voor het aangeven van de grondsoort wordt verwezen naar de handleiding. Bij meerdere grondsoorten de gemiddelde laagdikte per grondsoort aangeven. Bij gescheiden ontgraven tevens de oppervlakte per grondsoort aangeven.</i></p> <p>Methode van hoeveelhedsbepaling: #</p> <p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>met theoretisch profiel van ontgraving;</i> <i>op basis van meting in het werk (aangeven profiel van ontgraving of profiel van verwerking);</i> <i>op basis van meting in de middelen van vervoer.</i> 	are
						1	Gemiddelde ontgravingshoogte * m
						2	Ontgravingshoogte van * tot * m
			1				Aantal ontgravingszones kleiner dan 1000 m ² : * stuks
			2				Aantal ontgravingszones van 1000 m ² tot 10.000 m ² : * stuks
			3				Aantal ontgravingszones 10.000 m ² of groter: * stuks
				1			Grondsoorten niet gescheiden ontgraven
				2			Grondsoorten gescheiden ontgraven
					1		Verlagen waterstand niet toegestaan
					2		Verlagen waterstand toegestaan #

				<p><i>De voorwaarden vermelden waaronder dit is toegestaan.</i></p>
			3	<p>Verlagen waterstand door bemaling volgens bestekspostnr(s) # <i>Voor type bemaling zie hoofdstuk 21.</i></p>
			1	<p>Te realiseren profiel met microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij 5 tot 15 cm hoogteverschillen in het terrein.</i></p>
			2	<p>Te realiseren profiel zonder microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij minder dan 5 cm hoogteverschillen in het terrein.</i></p>
			3	<p>Te realiseren profiel d.m.v. bodemlaag volgend ontgraven #</p>
			1	<p>Vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s) # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
			2	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Civieltechnische hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> Overige vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p>
			3	<p>Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p>
			4	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing</i></p>

		<p><i>milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
	5	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). #</p> <p><i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
	6	<p>De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar #</p> <p><i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
	7	<p>De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>

22.31.02 Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw

Werkcategorie:	22	Grondwerken	Versie
Subwerkcategorie:	31	Natuurtechnisch grondwerk.	2025-09
Romptekst	02	Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.	

deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Grond ontgraven uit terrein voor natuurbouw.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.), en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p>Betreft: #</p> <p>Doel van de ontgraving vermelden.</p> <p>Grondsoort: #</p> <p><i>Voor het aangeven van de grondsoort wordt verwezen naar de handleiding. Bij meerdere grondsoorten de gemiddelde laagdikte per grondsoort aangeven. Bij gescheiden ontgraven tevens de oppervlakte per grondsoort aangeven.</i></p> <p>Methode van hoeveelheidsbepaling: #</p> <p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>met theoretisch profiel van ontgraving;</i> <i>op basis van meting in het werk (aangeven profiel van ontgraving of profiel van verwerking);</i> <i>op basis van meting in de middelen van vervoer.</i> 	m3
1						Gemiddelde ontgravingshoogte * m	
2						Ontgravingshoogte van * tot * m	
	1					Aantal ontgravingszones kleiner dan 1000 m²: * stuks	
	2					Aantal ontgravingszones van 1000 m² tot 10.000 m²: * stuks	
	3					Aantal ontgravingszones 10.000 m² of groter: * stuks	
		1				Grondsoorten niet gescheiden ontgraven	
		2				Grondsoorten gescheiden ontgraven	
			1			Verlagen waterstand niet toegestaan	
			2			Verlagen waterstand toegestaan # <i>De voorwaarden vermelden waaronder dit is toegestaan.</i>	
			3			Verlagen waterstand door bemaling volgens bestekspostnr(s) # <i>Voor type bemaling zie hoofdstuk 21.</i>	

				<p>1 Te realiseren profiel met microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij 5 tot 15 cm hoogteverschillen in het terrein.</i></p>
				<p>2 Te realiseren profiel zonder microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij minder dan 5 cm hoogteverschillen in het terrein.</i></p>
				<p>3 Te realiseren profiel d.m.v. bodemlaag volgend ontgraven #</p>
				<p>1 Vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s) # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
				<p>2 De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Civieltechnische hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> Overige vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p>
				<p>3 Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p>
				<p>4 De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i> De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p>

					<p>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				5	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen # Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				6	<p>De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar # Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden. De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen # Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				7	<p>De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen # Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>

22.31.03 Afplaggen uit terrein voor natuurbouw (NIEUW)

Werkcategorie:	22	Grondwerken	Versie
Subwerkcategorie:	31	Natuurtechnisch grondwerk.	2025-09
Romptekst	03	Afplaggen uit terrein voor natuurbouw.	

deficode						Teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Afplaggen uit terrein voor natuurbouw. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.), en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i> <i>Eventueel aangeven of houtige vegetatie behouden moet blijven of verwijzen naar bestekspostnummer voor het verwijderen.</i> Vegetatietype: # Grondsoort: # Waterstand: # Methode van hoeveelheidsbepaling: # <i>Bijvoorbeeld:</i> <ul style="list-style-type: none"> met theoretisch profiel van ontgraving; op basis van meting in het werk (aangeven profiel van ontgraving of profiel van verwerking); op basis van meting in de middelen van vervoer. 	are
1						Afplaggen met een gemiddelde hoogte van * m	
2						Afplaggen met een hoogte van * tot * m	
	1					Aantal plagzones kleiner dan 1000 m ² : * stuks	
	2					Aantal plagzones van 1000 m ² tot 10.000 m ² : * stuks	
	3					Aantal plagzones 10.000 m ² of groter: * stuks	
		1				Verwijderen toplaag volgens een visgraatmotief	
		2				Verwijderen toplaag volgens een mozaïkpatroon met stroken van 5 tot 10 meter breed	
		3				Verwijderen toplaag in aaneengesloten vakken	
			1			Verlagen waterstand niet toegestaan	
			2			Verlagen waterstand toegestaan # <i>De voorwaarden vermelden waaronder dit is toegestaan.</i>	

				3	Verlagen waterstand door bemaling volgens bestekspostnr(s) # <i>Voor type bemaling zie hoofdstuk 21.</i>
				1	Te realiseren profiel met microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij 5 tot 15 cm hoogteverschillen in het terrein.</i>
				2	Te realiseren profiel zonder microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij minder dan 5 cm hoogteverschillen in het terrein.</i>
				3	Te realiseren profiel d.m.v. bodemlaag volgend pluggen # <i>Dikte van de zode en strooisel laag zijn bepalend voor te creëren reliëf.</i>
				1	Vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s) # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i>
				2	De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Civieltechnische hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> Overige vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
				3	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
				4	De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing</i>

				<p><i>milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
			5	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). #</p> <p><i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
			6	<p>De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar #</p> <p><i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i></p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>
			7	<p>De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen #</p> <p><i>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i></p>

22.31.04 Chopperen uit terrein voor natuurbouw (NIEUW)

Werkcategorie:	22	Grondwerken	Versie
Subwerkcategorie:	31	Natuurtechnisch grondwerk.	2025-09
Romptekst	04	Chopperen uit terrein voor natuurbouw.	

deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Chopperen uit terrein voor natuurbouw.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.), en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p><i>Eventueel aangeven of houtige vegetatie behouden moet blijven of verwijzen naar bestekpostnummer voor het verwijderen.</i></p> <p>Vegetatietype: #</p> <p>Grondsoort: #</p> <p>Waterstand: #</p> <p>Methode van hoeveelheidsbepaling: #</p> <p><i>Bijvoorbeeld:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>met theoretisch profiel van ontgraving;</i> • <i>op basis van meting in het werk (aangeven profiel van ontgraving of profiel van verwerking);</i> • <i>op basis van meting in de middelen van vervoer.</i> 	are
1						Chopperen met een gemiddelde hoogte van * m <i>Maximaal te verwijderen hoogte door middel van chopperen is 5 centimeter. Bij een te verwijderen hoogte groter dan 5 centimeter kan de werkwijze afplaggen toegepast worden.</i>	
2						Chopperen met een hoogte van * tot * m <i>Maximaal te verwijderen hoogte door middel van chopperen is 5 centimeter. Bij een te verwijderen hoogte groter dan 5 centimeter kan de werkwijze afplaggen toegepast worden.</i>	
	1					Aantal chopperzones kleiner dan 1000 m ² : * stuks	
	2					Aantal chopperzones van 1000 m ² tot 10.000 m ² : * stuks	
	3					Aantal chopperzones 10.000 m ² of groter: * stuks	
		1				Verwijderen toplaag volgens een visgraatmotief	
		2				Verwijderen toplaag volgens een mozaïkpatroon met stroken van 5 tot 10 meter breed	
		3				Verwijderen toplaag in aaneengesloten vakken	
			1			Verlagen waterstand niet toegestaan	

			2	Verlagen waterstand toegestaan # <i>De voorwaarden vermelden waaronder dit is toegestaan.</i>
			3	Verlagen waterstand door bemaling volgens bestekspostnr(s) # <i>Voor type bemaling zie hoofdstuk 21.</i>
			1	Te realiseren profiel met microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij 5 tot 15 cm hoogteverschillen in het terrein.</i>
			2	Te realiseren profiel zonder microreliëf # <i>Deze inhoud toepassen bij minder dan 5 cm hoogteverschillen in het terrein.</i>
			3	Te realiseren profiel d.m.v. bodemlaag volgend chopperen # <i>Dikte van de zode en strooisellaag zijn bepalend voor te creëren reliëf.</i>
			1	Vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s) # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i>
			2	De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Civieltechnische hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> Overige vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
			3	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
			4	De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). # <i>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</i> De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar #

					<p>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				5	<p>De volgende vrijgekomen materialen verwerken volgens bestekspostnr(s). #</p> <p>Bestekspostnr(s). vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				6	<p>De volgende vrijgekomen materialen vervoeren naar #</p> <p>Plaats van bestemming vermelden. Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Eventueel wijze van opslaan vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden. Eventueel regeling acceptatiekosten vermelden.</p> <p>De aannemer wordt eigenaar van de overige vrijgekomen materialen #</p> <p>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>
				7	<p>De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen #</p> <p>Materialen en indicatie van hoeveelheden vermelden. Hoedanigheid van de materialen vermelden. Indien van toepassing milieuhygiënische kwaliteit van de materialen volgens Besluit bodemkwaliteit vermelden.</p>

51.15 Onderhoud naast water en watergangen

51.15.01 Maaien bermen en taluds.

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen			Versie 2025-09	
Subwerkcategorie:		15	Onderhoud naast water en watergangen.				
Romptekst		01	Maaien bermen en taluds.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Maaien bermen en taluds. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden. Gegevens betreffende het gemiddeld aantal bomen en obstakels per are vermelden. Voor het maaien van bermen en taluds langs een weg, hoofdcodes 51.25.01 gebruiken. Voor het maaien rondom bomen en het maaien rondom of langs obstakels afzonderlijke besteksposten opnemen. Hiervoor hoofdcodes gebruiken uit subwerkcategorie 51.25.</i>	are
1						Ecologisch beheer	
2						Functioneel beheer	
	1					Langs een water	
	2					Langs een watergang	
		1				Horizontaal of met een talud tot 1 : 2	
		2				Talud 1 : 2 of steiler	
			1			Aantal maaibeurten: 1 #	
			2			Aantal maaibeurten: 2 #	
			3			Aantal maaibeurten: 3 #	
			4			Aantal maaibeurten: 4 #	
			5			Aantal maaibeurten: 1 per jaar #	
			6			Aantal maaibeurten: 2 per jaar #	
			7			Aantal maaibeurten: 3 per jaar #	
			8			Aantal maaibeurten: * per * jaar #	

-	<i>Periode(n) vermelden.</i>	
1	Vrijgekomen maaisel laten liggen <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>	
2	Vrijgekomen maaisel 3 dagen tot 5 dagen laten liggen en vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i> <i>Deze inhoud altijd gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>	
3	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de opdrachtgever	
4	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten worden op stelpost verrekend	
5	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de aannemer # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>	
6	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i>	
7	Vrijgekomen materialen # <i>Bijv. in ter plaatse aanwezige containers deponeren of in hopen van ten hoogste ... m³ op nader aan te geven plaatsen opslaan.</i>	
8	De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen. # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>	

51.15.06 Maaien gras- en kruidachtigen

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen		Versie 2025-09		
Subwerkcategorie:		15	Onderhoud naast water en watergangen.				
Romptekst		06	Maaien gras- en kruidachtigen.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Maaien gras- en kruidachtigen.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p>Aantal Percelen: #</p> <p><i>Aantal percelen en eventueel afmetingen/oppervlakten vermelden.</i></p> <p><i>Gegevens betreffende het gemiddeld aantal bomen en obstakels per are vermelden.</i></p> <p><i>Voor het maaien rondom bomen en het maaien rondom of langs obstakels afzonderlijke besteksposten opnemen. Hiervoor hoofdcodes gebruiken uit subwerkcategorie 51.25.</i></p>	are
1						Ecologisch beheer; sinusmaaien	
2						Ecologisch beheer; gefaseerd maaien Per maaironde tussen * % en * % niet maaien.	
3						Functioneel beheer	
4						Ten behoeve van verzamelen ecologisch donormateriaal	
	1					Ruw gras # <i>Eventueel nadere omschrijving van de aanwezige vegetatie vermelden.</i>	
		1				Niet maaien onder de kroonprojectie van bomen, met uitzondering van zichthoeken	
			1			Horizontaal of met een talud tot 1 : 2	
			2			Talud 1 : 2 of steiler	
				1		Aantal maai beurten:*	
				2		Aantal maai beurten: *per jaar	
				3		Aantal maai beurten: *per *jaar	

4	Betreft de eerste maaibeurt na zaaien
5	Betreft de eerste en de tweede maaibeurt na zaaien
1	Vrijgekomen maaisel laten liggen <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
2	Vrijgekomen maaisel 3 dagen tot 5 dagen laten liggen en vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden. Deze inhoud altijd gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
3	Vrijgekomen maaisel verzamelen en vervoeren naar doellocatie ecologisch donormateriaal <i>Deze inhoud alleen gebruiken in combinatie met pos. 1 inh. 4.</i>
4	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de opdrachtgever
5	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten worden op stelpost verrekend
6	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de aannemer # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden. Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>
7	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden. Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
8	De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen. # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden. Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>

51.21 Zaaïen, gras en kruidachtigen

51.21.05 Aanbrengen ecologisch donormateriaal (NIEUW)

deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Aanbrengen ecologisch donormateriaal. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i> <i>Grondsoort en hoedanigheid oppervlak vermelden, eventueel in tussenhoofd.</i>	are
1						Grootte per perceel: tot ca. 1000 m ²	
2						Grootte per perceel: ca. 1000 tot ca. 5000 m ²	
3						Grootte per perceel: ca. 5000 tot ca. 20000 m ²	
4						Grootte per perceel: ca. 20000 m ² of meer	
	1					Horizontaal of met een talud flauwer dan 1 : 3	
	2					Talud van 1 : 1 tot en met 1 : 3	
	3					Talud van 1 : 1 of steiler	
	4					Geaccidenteerd oppervlak	
		1				Voorafgaande aan het aanbrengen de grond bewerken volgens # <i>Bijv. vermelden: bestekspostnr(s). of een andere bestekspost</i>	
		2				Voorafgaand aan het aanbrengen de grond niet bewerken.	
			1			Type ecologisch donormateriaal: maaisel Hoeveelheid: * m ³ /1000 m ² . Maaisel gelijkmatig verdelen, laagdikte ten hoogste * cm.	m ³
			2			Type ecologisch donormateriaal: plagsel Hoeveelheid: * m ³ /1000 m ² Plagsel gelijkmatig verdelen, laagdikte ten hoogste * cm	m ³
			3			Type ecologisch donormateriaal: grond. Hoeveelheid: * m ³ /1000 m ²	m ³

					Grond gelijkmatig verdelen, laagdikte ten hoogste * cm	
			4		Type ecologisch donormateriaal: # <i>Donormateriaal nader te specificeren.</i> Hoeveelheid: * m ³ /1000 m ²	m ³
			1		Betreft ecologisch donormateriaal vrijgekomen in bestekspostnummers #	

51.25 Onderhoud gras en kruidachtigen

51.25.01 Maaien bermen en taluds

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen			Versie 2025-09	
Subwercategorie:		25	Onderhoud gras en kruidachtigen.				
Romptekst		01	Maaien bermen en taluds.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Maaien bermen en taluds. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i> <i>Gegevens betreffende het gemiddeld aantal bomen en obstakels per are vermelden.</i> <i>Voor het maaien van bermen en taluds langs een water of watergang, hoofdcod 51.15.01 gebruiken.</i> <i>Voor het maaien rondom bomen en het maaien rondom of langs obstakels afzonderlijke besteksposten opnemen.</i>	are
1						Ecologisch beheer	
2						Functioneel beheer	
	1					Langs een autosnelweg	
	2					Langs een niet-autosnelweg/een overige weg	
		1				Horizontaal of met een talud tot 1 : 2	
		2				Talud 1 : 2 of steiler	
			1			Aantal maaibeurten: 1 #	
			2			Aantal maaibeurten: 2 #	
			3			Aantal maaibeurten: 3 #	
			4			Aantal maaibeurten: * #	
			5			Aantal maaibeurten: 1 per jaar #	
			6			Aantal maaibeurten: 2 per jaar #	
			7			Aantal maaibeurten: 3 per jaar #	
			8			Aantal maaibeurten: * per * jaar #	

-	<i>Periode(n) vermelden.</i>
1	Vrijgekomen maaisel laten liggen <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
2	Vrijgekomen maaisel * dagen tot * dagen laten liggen en vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i> <i>Deze inhoud altijd gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
3	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de opdrachtgever
4	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten worden op stelpost verrekend
5	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de aannemer # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>
6	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
7	Vrijgekomen materialen # <i>Bijv. in ter plaatse aanwezige containers deponeren of in hopen van ten hoogste ... m³ op nader aan te geven plaatsen opslaan.</i>
8	De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen. # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>

51.25.02 Maaien bermstrook langs verharding – extra beurt

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen			Versie 2025-09	
Subwercategorie:		25	Onderhoud gras en kruidachtigen.				
Romptekst		02	Maaien bermstrook langs verharding- extra maaibeurt -.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						Maaien bermstrook langs verharding - extra maaibeurt -. # <i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i> <i>Deze beschrijving alleen gebruiken voor het maaien van een strook met een breedte van ten hoogste 1,50 m uit de kant van de verharding.</i> <i>Gegevens betreffende het gemiddeld aantal bomen en obstakels per are vermelden.</i> <i>Voor het maaien rondom bomen en het maaien rondom of langs obstakels afzonderlijke besteksposten opnemen.</i>	km
1						Ecologisch beheer	
2						Functioneel beheer	
	1					Langs een autosnelweg	
	2					Langs een niet-autosnelweg/een overige weg	
		1				Strookbreedte: 0,50 m	
		2				Strookbreedte: 1,00 m	
		3				Strookbreedte: 1,50 m	
		4				Strookbreedte: * m	
			1			Aantal extra maaibeurten: 1 #	
			2			Aantal extra maaibeurten: 2 #	
			3			Aantal extra maaibeurten: 3 #	
			4			Aantal extra maaibeurten: * #	
			5			Aantal extra maaibeurten: 1 per jaar #	
			6			Aantal extra maaibeurten: 2 per jaar #	

7	Aantal extra maaibeurten: 3 per jaar #
8	Aantal extra maaibeurten: * per * jaar #
-	<i>Periode(n) vermelden.</i>
1	Vrijgekomen maaisel laten liggen <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
2	Vrijgekomen maaisel * dagen tot * dagen laten liggen en vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i> <i>Deze inhoud altijd gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
3	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de opdrachtgever
4	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten worden op stelpost verrekend
5	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de aannemer # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>
6	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
7	Vrijgekomen materialen # <i>Bijv. in ter plaatse aanwezige containers deponeren of in hopen van ten hoogste ... m³ op nader aan te geven plaatsen opslaan.</i>
8	De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>

51.25.03 Maaien gras- en kruidachtigen

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen			Versie 2025-09	
Subwercategorie:		25	Onderhoud gras en kruidachtigen.				
Romptekst		03	Maaien gras en kruidachtigen.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Maaien gras en kruidachtigen.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs. en percelen) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p>Aantal percelen: #</p> <p><i>Aantal percelen en eventueel afmetingen/oppervlakten vermelden.</i></p> <p><i>Gegevens betreffende het gemiddeld aantal bomen en obstakels per are vermelden.</i></p> <p><i>Voor het maaien rondom bomen en het maaien rondom of langs obstakels afzonderlijke besteksposten opnemen.</i></p>	are
1						Ecologisch beheer; sinusmaaien	
2						Ecologisch beheer; gefaseerd maaien Per maaironde tussen * % en * % niet maaien.	
3						Functioneel beheer	
4						Ten behoeve van verzamelen ecologisch donormateriaal	
1						Grasveld #	
2						Gazon # <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>	
3						Schraal grasveld # <i>Voor het maaien van bermen en taluds hoofdcode 51.25.01 gebruiken.</i>	
4						Kruidachtige vegetatie #	
5						Grasverharding #	
6						Gazon, maaien met kooimaaiër # <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>	
-						<i>Eventueel nadere omschrijving van de aanwezige vegetatie vermelden.</i>	

1	Niet maaien onder de kroonprojectie van bomen, met uitzondering van zichthoeken
1	Horizontaal of met een talud tot 1 : 3
2	Talud 1 : 3 of steiler
1	Aantal maaibeurten:*
2	Aantal maaibeurten: *per jaar
3	Aantal maaibeurten: *per*jaar
4	Betreft de eerste maaibeurt na zaaien
5	Betreft de eerste en tweede maaibeurt na zaaien
1	Vrijgekomen maaisel laten liggen # <i>Deze inhoud niet gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
2	Vrijgekomen maaisel * dagen tot * dagen laten liggen en vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i> <i>Deze inhoud altijd gebruiken in combinatie met ecologisch beheer.</i>
3	Vrijgekomen maaisel verzamelen en vervoeren naar doellocatie ecologisch donormateriaal <i>Deze inhoud alleen gebruiken in combinatie met pos. 1 inh. 4.</i>
4	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de opdrachtgever
5	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten worden op stelpost verrekend
6	Vrijgekomen materialen vervoeren naar een inrichting Acceptatiekosten voor rekening van de aannemer # <i>Indicatie van hoeveelheid en hoedanigheid vermelden.</i> <i>Aangeven welk kwaliteitsniveau geldt voor beheer van zwerfafval.</i>
7	Vrijgekomen materialen vervoeren naar # <i>Plaats van bestemming vermelden.</i> <i>Als deze inhoud wordt gebruikt voor het vervoer naar een voorgeschreven inrichting, dan regeling acceptatiekosten vermelden.</i>
8	De aannemer wordt eigenaar van de vrijgekomen materialen #

51.25.32 Bladverkleinen op gras (NIEUW)

Werkcategorie:		51	Groenvoorzieningen			Versie 2025-09	
Subwerkcategorie:		25	Onderhoud gras en kruidachtigen.				
Romptekst		32	Bladverkleinen op gras.				
deficode						teksten	eenheid
1	2	3	4	5	6		
						<p>Bladverkleinen op gras.</p> <p>#</p> <p><i>Situering in het werk (met vermelding van tek.nrs.) en bijzonderheden volgens handleiding vermelden.</i></p> <p><i>De te bewerken percelen met bijbehorende (theoretische) oppervlakten vermelden.</i></p>	are
1						Maximale grootte na bewerking ten hoogste 2 cm ²	
2						Maximale grootte na bewerking ten hoogste 4 cm ²	
	1					Gerekend is met * onderhoudsbeurt(en) #	
						<i>Periode(n) vermelden; bij meerjarige contracten vermelden: jaarlijks in</i>	
	2					Gerekend is met * onderhoudsbeurt(en) per jaar #	
						<i>Periode(n) vermelden; bij meerjarige contracten vermelden: jaarlijks in</i>	
		1				Grashoogte voor bewerking tot * cm, grashoogte na bewerking ten minste * cm	
						<i>Grashoogte voor bewerking maximaal 5 cm, maximale grashoogte na bewerking opgeven.</i>	
		2				Grashoogte voor bewerking tot * cm, grashoogte na bewerking ten minste * cm	
						<i>Grashoogte voor bewerking tussen 5 en 10 cm, grashoogte na bewerking opgeven.</i>	
		3				Grashoogte voor bewerking tot * cm, grashoogte na bewerking gelijk aan voor bewerking	
						<i>Grashoogte voor bewerking maximaal 5 cm.</i>	
		4				Grashoogte voor bewerking tot * cm, grashoogte na bewerking gelijk aan voor bewerking	
						<i>Grashoogte voor bewerking tussen 5 en 10 cm.</i>	
				1		Bewerkte materialen gelijkmatig verdelen over het perceel, laagdikte ten hoogste 5 mm	

Standaard RAW Bepalingen

01 Algemeen en administratief

Bijlagen

Lijst met publicaties genoemd in deze Standaard

OVERIGE PUBLICATIES

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit Unielijst invasieve exoten

22 Grondwerken

22.3 Natuurtechnisch grondwerk

22.31 BEGRIPPEN

22.31.01 Natuurbouw

01 Te verstaan is onder:

- a. *natuurbouw*: het creëren van een optimale uitgangssituatie voor de ontwikkeling van natuurwaarden;
- b. *natuurwaarde*: de waarde die aan een gebied is toegekend vanuit het perspectief van natuurbescherming;
- c. *versmering*: het samendrukken van poriën en luchtkanaaltjes tussen gronddeeltjes waardoor de lucht uit de bodem verdwijnt;
- d. *ontgravingszone*: aaneengesloten te ontgraven oppervlakte;
- e. *afplaggen*: het verwijderen van de bovenste bodemlaag (zode, van 5 tot 10 cm ontgravingshoogte) bestaande uit vegetatie en het strooisel (O-horizont en eventueel een deel van de A-horizont);
- f. *plagzone*: aaneengesloten te plaggen oppervlakte;
- g. *chopperen*: het verwijderen van de vegetatie waarbij een deel van de strooisellaag (van 0 tot 5 cm ontgravingshoogte) ook wordt meegenomen;
- h. *chopperzone*: aaneengesloten te plaggen oppervlakte;
- i. *ecologisch donormateriaal*: materiaal zijnde maaisel, plagsel, choppermateriaal en of grond dat verspreid wordt op een doellocatie met als doel ontwikkeling van gewenste vegetatie of het bodemleven;
- j. *doellocatie*: beoogde locatie voor verspreiding van ecologisch donormateriaal;
- k. *bronlocatie*: gebied waar bronpopulaties van gewenste vegetatiesoorten aanwezig zijn en waar ecologisch donormateriaal verzameld kan worden;
- l. *bronpopulatie*: de gehele groep organismen van een soort die kan dienen als een bron voor verspreiding naar een omliggend gebied. Het is een verzameling individuen binnen een bepaald gebied die als basis dient voor de uitbreiding van de soort.

22.32 EISEN EN UITVOERING

22.32.02 Tijdelijke opslag en/of depotvorming

01 Geen grond opslaan op plaatsen waar grondwerk voor natuurbouw wordt uitgevoerd, tenzij het bestek hiervoor een locatie vermeldt.

02 Ecologisch donormateriaal niet tijdelijk opslaan, maar meteen, uiterlijk binnen 24 uur, vervoeren en verwerken.

22.32.05 Microreliëf

01 In een bodemprofiel met microreliëf zijn hoogteverschillen in het oppervlak van de niet geroerde grondslag ten minste 0,05 m.

- 02 In een bodemprofiel met microreliëf zijn hoogteverschillen in het oppervlak van de niet geroerde grondslag ten hoogste 0,15 m.
- 03 Een bodemprofiel met microreliëf heeft geen wederkerend patroon.
- 04 Een bodemprofiel met microreliëf is in een werkgang ontstaan.
- 05 Een bodemprofiel met microreliëf is niet gecreëerd door het aanbrengen van grond.
- 06 Een bodemprofiel met microreliëf is niet gecreëerd door het ophogen van grond.
- 07 In een bodemprofiel zonder microreliëf zijn hoogteverschillen in het oppervlak van de niet geroerde grondslag ten hoogste 0,05 m.

22.32.07 Bodemlaagvolgend grondwerk (NIEUW)

- 01 Bij bodemlaagvolgend grondwerk zijn de natuurlijke hoogteverschillen van de te verwijderen bodemlaag gevolgd.
- 02 Bij bodemlaagvolgend grondwerk zijn de hoogteverschillen in een werkgang ontstaan.
- 03 Bij bodemlaagvolgend grondwerk zijn de hoogteverschillen niet gecreëerd door het aanbrengen en of ophogen van grond.

22.35 BIJBEHORENDE VERPLICHTINGEN

22.35.01 Afwerken aangrenzende terreinen

- 01 Tot het ontgraven van grond uit een blijvend profiel behoort het maken van een vloeiende aansluiting van het profiel op de aangrenzende terreinen, gebouwen en wegen.
- 02 Tot het verwijderen van grond uit een blijvend profiel door middel van plagen behoort het maken van een vloeiende aansluiting aan de aangrenzende terreinen, gebouwen en wegen.
- 03 Tot het verwerken van grond in een blijvend profiel behoort het maken van een vloeiende aansluiting aan de aangrenzende terreinen, gebouwen en wegen.

51 Groenvoorzieningen

51.0 Groenvoorzieningen, algemeen

51.01 BEGRIPPEN

51.01.01 Algemeen

01 Te verstaan is onder:

- a. *gewas*: een niet- tot licht houtachtige vegetatie;
- b. *bovengrond*: het bovenste gedeelte van de bodem met een in het bestek vermelde dikte;
- c. *ondergrond*: het gedeelte van de bodem dat zich beneden een, ten opzichte van het maaiveld of een ander peil, in het bestek vermelde diepte bevindt;
- d. *teelgrond*: product bestaande uit bodemmateriaal van minerale en/of organische aard, zonder verdere bewerking, toepasbaar als groeimedium voor planten;
- e. *bodemverbeteraar*: toeslagmateriaal voor verbetering van één of meer groeieigenschappen van de bodem;
- f. *bomenzand*: samengesteld zandmengsel geschikt voor bomen in verhardingen met een lage verkeersbelasting;
- g. *bomengranulaat*: gebroken natuurlijk gesteente dat na het aanbrengen zware verkeersbelastingen kan dragen, waarin wortels van bomen kunnen groeien en waaraan al dan niet voedingsstoffen zijn toegevoegd;
- h. *verticaal woelen*: het plaatselijk loswerken van de grond tot de in het bestek vermelde diepte zonder daarbij de bodemopbouw te verstoren;
- i. *ecologisch beheer*: beheer gericht op het in stand houden en verbeteren van de biologische kwaliteit, verscheidenheid en diversiteit, alsmede de variatie in het landschap;
- j. *functioneel beheer*: beheer gericht op het in stand houden van de functionele en esthetische functie van het object, vaak met minder aandacht voor biodiversiteit;
- k. *sinusmaaien*: een uitvoeringsmethode waarbij de vegetatie gefaseerd wordt gemaaid en ten hoogste 40% van het areaal binnen een maaibeurt wordt gemaaid. In de eerste maaibeurt wordt een pad gemaaid in een organische vorm met een vaste breedte (van ten hoogste 3 m). In de opvolgende maaibeurt wordt wederom ten hoogste 40% gemaaid in een pad, met eenzelfde vaste breedte, in wederom een organische vorm, waarbij de contour afwijkt van het pad in de eerste maaibeurt. Dit proces herhaalt zich iedere opvolgende maaibeurt, zodat er gelaagdheid in de vegetatie ontstaat;
- l. *geaccidenteerd oppervlak*: oppervlak dat oneffen, ruw of onregelmatig gevormd is.

51.2 Gras en kruidachtigen

51.21 BEGRIPPEN

51.21.01 Algemeen

01 Te verstaan is onder:

- a. *grasland*: een terrein met grasvegetatie, primair in gebruik voor grasproductie;
- b. *grasveld*: een terrein met grasvegetatie, niet primair in gebruik voor grasproductie;
- c. *inheems*: alle soorten die van oorsprong in het natuurlijke verspreidingsgebied van de soort voorkomen. Deze soorten hebben na de afloop van de laatste ijstijd op eigen kracht Nederland bereikt;
- d. *ecologisch donormateriaal*: materiaal zijnde maaisel, plagsel, choppermateriaal en of grond dat verspreid wordt op een doellocatie met als doel ontwikkeling van gewenste vegetatie of het bodemleven;
- e. *bronpopulatie*: een populatie van een soort die kan dienen als bron voor uitbreiding van de verspreiding van de soort in de omgeving;
- f. *bronlocatie*: gebied waar bronpopulaties van gewenste vegetatiesoorten aanwezig zijn en waar ecologisch donormateriaal verzameld kan worden;
- g. *doellocatie*: beoogde locatie voor verspreiding van ecologisch donormateriaal;
- h. *ecologisch deskundige*: deskundige op het vakgebied Ecologie conform de eisen van het RVO (Rijksdienst voor Ondernemend Nederland).

51.21.02 Onderhoud gras en kruidachtigen

01 Te verstaan is onder:

- a. *obstakel*: punt- of lijnobstakel, niet zijnde een boom, dat boven het maaiveld uitsteekt en zich bevindt in een te maaien perceel of op de begrenzing van een te maaien perceel;
- b. *puntobstakel*: object dat volgens de Basisregistratie Grootchalige Topografie Gegevenscatalogus IMGeo 2.2, tabel 3.2 Geometrietypen, wordt aangegeven met de geometrie 'punt';
- c. *lijnobstakel*: object dat volgens de Basisregistratie Grootchalige Topografie Gegevenscatalogus IMGeo 2.2, tabel 3.2 Geometrietypen, wordt aangegeven met de geometrie 'lijn' of 'vlak';
- d. *stamvoet*: de overgang van de stam naar het wortelgestel inclusief wortelaanzetten boven het maaiveld;
- e. *doorzaaien grasveld*: inbrengen van graszaad in de toplaag, zonder dat daarbij de oppervlaktestructuur wordt aangetast en terwijl de grasmat intact blijft;
- f. *beluchten grasveld*: perforeren van de toplaag waardoor hierin structuurverbetering kan optreden, terwijl de grasmat intact blijft;
- g. *afsteken graskanten*: verwijderen van de zode tot een breedte van 0,15 m gerekend vanaf de rand van het grasveld, door middel van steken of snijden;
- h. *verticuteren grasveld*: losmaken en verwijderen van de viltlaag met behoud van de grasmat, door middel van verticaal snijdende messen;
- i. *bladverkleinen*: mechanisch verkleinen van blad en ander klein, natuurlijk materiaal, zodat het als vers organische stof behouden blijft, zonder dat het wegwaait of verstikkend op de grasvegetatie werkt.

51.22 EISEN EN UITVOERING

51.22.06 Ecologisch beheer

- 01 Voorafgaande aan iedere maaibeurt wijst de directie – na overleg met de aannemer – aan, welke gedeelten van de in het bestek genoemde percelen niet worden gemaaid.
- 02 De niet te maaien delen bedragen per maaibeurt ten minste 15% en ten hoogste 30% van de in de bestekspost genoemde oppervlakte.
- 03 De niet te maaien delen beslaan elk een oppervlakte van ten minste 10 m².
- 04 Tenzij het bestek anders vermeldt, maaisel dat moet worden verzameld en vervoerd, ten hoogste drie kalenderdagen na het maaien gereedmaken voor vervoer en ten hoogste vijf kalenderdagen na het maaien vervoeren.
- 05 Als naar oordeel van de directie de uitvoering van de werkzaamheden de ecologische waarden nadelig beïnvloeden, is de directie bevoegd tot één week voor de geplande aanvang van de werkzaamheden de uitvoering hiervan op te schorten.
- 06 Het kneuzen van de vegetatie is niet toegestaan.
- 07 Het verwijderen van de vegetatie door middel van afzuigen is niet toegestaan.
- 08 Maaibeurten in het najaar uitvoeren vanaf 1 oktober en dan alleen na een aaneengesloten periode van ten minste 3 dagen met een buitentemperatuur van ten hoogste 10 graden Celsius.

51.22.28 Aanbrengen ecologisch donormateriaal (NIEUW)

- 01 Ecologisch donormateriaal wordt zo spoedig mogelijk maar uiterlijk binnen 24 uur na oogst verwerkt.
- 02 Tijdens het vervoer van ecologisch donormateriaal vindt geen verlies van donormateriaal plaats.
- 03 Ecologisch donormateriaal wordt meteen na vervoer verwerkt op de doellocatie.
- 04 Ecologisch donormateriaal wordt apart vervoerd, opgeslagen en verwerkt van andere materialen en stromen.
- 05 Het ecologisch donormateriaal wordt gelijkmatig, zonder uitschieters verdeeld over de doellocatie. In geval van maaisel en plagsel is de toegestane afwijking ten hoogste 0,05 meter. De toegestane afwijking van grond is ten hoogste 0,02 meter.
- 06 Bij het aanbrengen van ecologisch donormateriaal vindt geen versmering of verdichting van bodem op de doellocatie plaats. De toegestane insporingsdiepte van materieel is ten hoogste 40 mm en de indringingsweerstand van de bodem is ten hoogste 1,5 MPa. Als deze insporing is bereikt wordt het terrein eerst

herstelt alvorens deze opnieuw wordt gebruikt.

51.22.29 Verzamelen ecologisch donormateriaal (NIEUW)

- 01 Het verzamelen van ecologisch donormateriaal vindt niet plaats in een perceel, of in de directe omgeving, waar invasieve exoten zoals vermeld op Unielijst invasieve exoten van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit aanwezig zijn.
- 02 Het verzamelen van zaden, maaisel of plantendelen leidt niet tot het afzwakken van de bronpopulatie. Ten minste 25% van het oppervlak van de bronpopulatie blijft in stand.
- 03 Bij het verzamelen van ecologisch donormateriaal vindt geen versmering of verdichting van bodem op de bronlocatie plaats. De toegestane insporingsdiepte van materieel is ten hoogste 40 mm en de indringingsweerstand van de bodem is ten hoogste 1,5 MPa. Als deze insporing is bereikt wordt het terrein eerst herstelt alvorens deze opnieuw gebruikt wordt.
- 04 Het verzamelen van zaden wordt uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige.
- 05 Ecologisch donormateriaal niet tijdelijk opslaan, maar meteen, uiterlijk binnen 24 uur, vervoeren en verwerken.

51.22.30 Bladverkleinen (NIEUW)

- 01 Verdichting van bewerkt materiaal voorkomen.

51.23 INFORMATIEOVERDRACHT

51.23.02 Werkplan Ecologisch donormateriaal (NIEUW)

- 01 De aannemer verstrekt voor het verzamelen van ecologisch donormateriaal een werkplan Ecologisch donormateriaal aan de directie.
- 02 Het werkplan Ecologisch donormateriaal wordt aangemerkt als een gedetailleerd werkplan als bedoeld in de UAV, paragraaf 26, lid 6.
- 03 Het werkplan Ecologisch donormateriaal is opgesteld door een ecologisch deskundige.
- 04 In afwijking van de UAV, paragraaf 26, lid 6, verstrekt de aannemer het werkplan Ecologisch donormateriaal uiterlijk tien werkdagen voor aanvang van desbetreffende werkzaamheden aan de directie.

51.25 BIJBEHORENDE VERPLICHTING

51.25.02 Bladverkleinen (NIEUW)

- 01 Tot het bladverkleinen behoort het, voorafgaand aan het bladverkleinen, verzamelen en afvoeren naar een inrichting van niet-organisch materiaal van 2 cm² of groter dat op het te bewerken oppervlak ligt.
- 02 Tot het bladverkleinen behoort het, voorafgaand aan het bladverkleinen, verzamelen en afvoeren naar een inrichting van organisch materiaal dat niet verkleind kan worden.
- 03 Tot het bladverkleinen behoort het verkleinen van organisch materiaal inclusief houtige delen tot 1 cm diameter.
- 04 Tot het bladverkleinen behoort het terugbrengen op het bewerkte perceel van bewerkt materiaal dat op aangrenzende verharding terecht is gekomen.

51.26 BOUWSTOFFEN

51.26.03 Ecologisch donormateriaal (NIEUW)

- 01 Ecologisch donormateriaal is afkomstig van een bronlocatie met gelijkwaardige biotische factoren, waarbij de gelijkwaardigheid wordt aangetoond door een ecologisch deskundige;
- 02 Ecologisch donormateriaal is afkomstig van een bronlocatie met gelijkwaardige abiotische factoren, waarbij de gelijkwaardigheid wordt aangetoond door een ecologisch deskundige;
- 03 Ecologisch donormateriaal is afkomstig van de meest nabij gelegen bronlocatie met een afstand van ten hoogste 30 km tot de doellocatie;
- 04 Het aan te brengen donormateriaal heeft geen negatief effect op aanwezige populaties in het doelgebied, waarbij de aantoning hiervan wordt uitgevoerd door een ecologisch deskundige.

Bijlage I Proeven

Er zijn geen gewijzigde of nieuwe proeven met betrekking tot het onderwerp 'Biodiversiteit' opgenomen in Bijlage I van de Standaard RAW Bepalingen.

RAW-Catalogus met bepalingen

Er zijn in de in de RAW-Catalogus met bepalingen geen bepalingen opgenomen met betrekking tot het onderwerp 'Biodiversiteit'.